

Debattartikel

Den 20 november 1988 grundades Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas Riksråd i Hedemora. Efter 20 års verksamhet till försvar för asylrätten och en human flyktingpolitik tvingas vi konstatera att det uttalande vi gjorde 1988 äger fortfarande giltighet. Vi skrev då " Vi har bevittnat allt för många uppslitande tragedier på grund av omänsklig flyktinghantering. Vi har sett människor som försökt ta sitt liv. Vi har sett den desperata blicken i flyktingbarnens ögon. Vi har hört ångestfyllda rop på hjälp och gång på gång nödgats följa asylsökande till psykiatriska akutmottagningar.

Nu vill vi inte längre bevittna detta och andra övergrepp. Något måste göras. FARR kräver att största hänsyn tas till familjer med barn, att ensamman flyktingbarn bereds en fristad i Sverige till dess att nära anhöriga själva bedömer att barnet kan återvända hem. Vidare vill riksrådet att asylsökande inte utvisas till länder där de mänskliga rättigheterna inte respekteras... Ingen vågar ta sitt ansvar. Alla skyller på alla."

För över två år sedan förändrades den svenska asylprocessen. Stora förhoppningar lades till en domstolsprövning av asylärenden med ökad muntlighet och öppenhet. Istället konstaterar vi olyckligt att Migrationsöverdomstolen i många beslut har bekräftat Migrationsverkets snäva tolkningar av lagen och i vissa fall gjort dessa ännu snävare. Detta är fallet vad gäller tolkningen av vad som anses vara en "inre väpnad konflikt". De flesta människor skulle beskriva situationen i Irak och Somalia som en sådan och i detta har de stöd av både internationell humanitär rätt och Internationella Röda korsets uppfattning. Men Sverige har valt en snäv definition av begreppet som kräver territoriellt innehav och maktutövning. Därför fattas idag tusentals utvisningsbeslut för skyddsökande från Somalia och Irak. Beträffande Afghanistan sker inskränkningen genom att bara betrakta en del av landet som drabbad av en intern väpnad konflikt. Genom att göra detta kan möjligheten till intern flykt användas som avslagsgrund oavsett om personen har skydd och stöd i den anvisade delen av landet eller inte.

Allmänhetens insyn och påverkan i lagtillämpningen garanteras genom nämndemännen. Dessa har deltagit i flera beslut beträffande Irak, Afghanistan och Somalia där tillstånd har getts till skyddsbehövande. Men dessa beslut har ingen betydelse för praxisbildningen och ignoreras av Migrationsverket. I en del fall överklagas dessa positiva beslut till Migrationsöverdomstolen som ibland beviljar prövningstillstånd och river upp Migrationsdomstolens beslut. I överdomstolen finns inga nämndemän.

Migrationsverket har flitigt utnyttjat möjligheten att driva ärenden upp till överdomstolen och därmed blivit högst pådrivande i att snäva in tolkningar av utlänningslagen. Ett ansvar som generaldirektör Dan Eliasson inte vill ta på sig då han menar att verket är tvungen att lyda överdomstolens avgöranden. Men att välja ut vilka ärenden som tas upp till prövning ligger på Migrationsverkets bord och inte en möjlighet som Migrationsöverdomstolen har.

Det inhumana sättet att behandla anknytningar som uppkommer i Sverige under asyltiden har kritiserats av Eliasson själv, som föreslår att lagstiftningen på detta område ändras. Som det ser ut idag kräver man nästan genomgående att den utländska partnern gör sin ansökan utanför Sverige trots att lagen ger rätt till uppehållstillstånd vid seriösa förhållanden och trots att det ibland även finns gemensamma barn med i bilden. Minst ett år har gått men ännu har ingenting hänt. Migrationsverket har ensamrätt att tolka verkställighetshinder enligt kap 12 § 18 men har avstått från att utnyttja detta utrymme för att mildra konsekvenserna för äkta par och för att förhindra att barn skiljs från sin ena förälder.

Trots att barns rättigheter gavs ett större utrymme i den nya lagen är det tydligt att dess betydelse i bedömningarna avtagit. Ett exempel på detta är att Barns vistelsetid i Sverige inte har en självständig betydelse i bedömningar om uppehållstillstånd ska ges. Därför utvisas barn som har vistats legalt i Sverige upp till tre år eller mer. Migrationsverkets egen kompetens i att utreda barn tas inte i anspråk med nuvarande system när det gäller barn i familj eftersom utredningen ska göras av det offentliga biträdet.

Vår uppfattning är att asylrätten inte respekteras fullt ut i Sverige utan denna åsidosätts till fördel för behovet av reglerad invandring. För att minimera antalet personer som ges skydd lägger juridiskt kunniga inom Migrationsverket ner mycket tid på att utröna hur lagutrymmet för skyddsgrunder ska tolkas. Riksdagsledamöterna har beslutat om en ramlagstiftning som lämnar utrymme för tolkning men de politiska förhoppningar om att även lagens förarbeten och innehållet i statliga utredningar skulle påverka praxisutvecklingen har grusats på flera håll. Vi ser alltsomoftast att det enbart är lagens bokstav som styr och inte dess andemening.

Efter 20 år bevittnar vi än fler uppsplitande tragedier på grund av omänsklig flyktinghantering. Än i dag vågar ingen ta sitt ansvar. Än idag skyller alla på alla. Vår förhoppning är att den utvärdering av utlänningslagen som nu pågår under Bertil Hübinettes ledning, leder till en förstärkt rättssäkerhet och en utveckling av praxis som istället för att fortsätta inskränka människors rätt till asyl, faller helt i linje med våra internationella åtaganden.

Ingeborg Sevastik, ordförande i FARR
Michael Williams, viceordförande
Monica Annersten, sekreterare